

MATIĆA

Ramska večer u Zagrebu

Ravnateljica HMI-a posjetila SAD

Ogulinski festival bajki

Ante Laušić: "Venezuela i Hrvati"

ISSN 1330-2140

Hrvatska - duša Mediterana!

Izložba je važan pomak u prezentaciji povijesti hrvatskoga pomorstva u svijetu i poticaj za daljnji organizirani rad

Irena Radić Rossi

“**P**omorstvo na hrvatskom Jadranu” izložba koja u uglednom Pomorskom muzeju u Barceloni traje od 25. ožujka do 30. Lipnja, na najbolji način prezentira našu bogatu pomorsku prošlost. Rezultat je uspješne kulturne suradnje između Hrvatske i Kraljevine Španjolske, uz veliki trud veleposlanstva u Madridu, osobito veleposlanika Filipa Vučka i savjetnice za kulturu Nikoline Židek, te Ministarstva kulture i Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija. Uz stručni tim iz Hrvatskoga restauratorskog zavoda, Arheološkog muzeja Istre, povijesnih i pomorskih muzeja iz Pule, Rijeke, Splita i Dubrovnika, građu za izložbu ustupile su gotovo sve muzejske ustanove s naše obale i otoka, a realizaciji projekta pomogli su i HTZ, HRT, HLZ Miroslav Krleža, Plovput i drugi.

O izložbi govori članica autorskog tima, podvodna arheologinja iz Hrvatskog restauratorskog zavoda Irena Radić Rossi.

Napisala: **Ksenija Erceg**

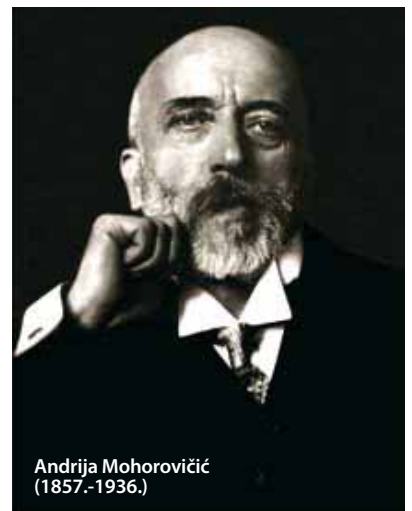
Je li ovo dosad najjelovitiji i najznačajniji prikaz hrvatske pomorske povijesti?

— Mogli bismo reći da je zaista tako, iako nam to ne služi na čast jer hrvatska pomorska povijest zavrijedila je veću pozornost, i na području znanstvenih istraživanja i na području prezentacije pomorske baštine u zemlji i u svijetu. Uz arheološku i povijesnu, riječ je i o bogatoj tradicijskoj, materijalnoj i duhovnoj baštini, koja je nedovoljno istražena i prezentirana, te izložena ubrzanom propadanju. Rijetki su projekti poput rekonstrukcije komiške gajete fallkuše kao objekta, ali i ravnopravnoga člana jedne raznorodne zajednice, koji vodi Joško Božanić, zatim regate tradicijskih brodica *Latinsko idro* koji u Murteru vodi Vladimir Skračić, ili priprema i izdavanje knjige “Onput kad smo partili” (Zapisi o posljednjim kvarnerskim jedrenjacima), koji vodi Jozo Vicelja. Takvim se projektima ne posvećuje dovoljno pozornosti niti im se pruža odgovarajuća potpora. Usprkos tomu, ova izložba važan je pomak u prezentaciji povijesti hrvatskoga pomorstva u svijetu i, iskreno se nadam, značajan poticaj za daljnji organizirani rad.

Kako je tematski koncipirana?

— Osnovna je postavka razvoj hrvatskoga pomorstva na tradicijskim osnovama antike i uspješno sudjelovanje u svim važnijim pomorskim zbivanjima na Mediteranu. To je pregled pomorstva na hrvatskom Jadranu od prapovijesti do početka 20. stoljeća, a glavni naglasak stavljen je na plovidbu i sve u vezi s njom. Iako bi termin ‘pomorstvo’ obuhvatio još mnogo tema, ograničeni prostor od samo 450 m² utjecao je na reduciranje njegova sadržaja. Kratkim je legendama, slikovnim materijalima i konkretnim predmetima predočen razvoj pomorskih zbivanja tijekom svih razdoblja jadranske prošlosti, a izdvajanjem cjelina poput Palagruže i Rta Ploče, Starohrvatskih kondura, Dubrovačke Republike, Bitke kod Lepanta, Senjskih uskoka, Viškoga boja ili Priče o izumu torpeda, nastojali smo prikazom karakterističnih pojava ili događaja simbolički predstaviti određeno povijesno doba.

Cjeline koje govore o velikim pomorskim ekspedicijama, zavjetnim slikama hrvatskih pomoraca, hrvatskim znanstvenicima koji su pridonijeli razvoju svjetske znanosti o moru i pomorstvu, pomorskim školama i hrvatskim svjetionicima također su sastavni dio izložbe.

Andrija Mohorovičić
(1857.-1936.)

A multimedijalna prezentacija?

— Izložba započinje velikom kartom Jadrana sa svijetlećim oznakama glavnih svjetionika i četiri multimedijalna ekrana, koja posjetiteljima pruža osnovne podatke o prirodnim osobinama Jadrana. S pomoću nekoliko velikih projekcija prikazano je žrtveno spaljivanje broda u čast sv. Nikoli u Komiži, pomorska baština Dubrovačke Republike te hrvatska tradicijska baština, a na četirima manjim ekranima raspoređenima duž izložbe prikazuju se kratki videozapisi o dvama antičkim i dvama novovjekovnim podmorskim arheološkim nalazima. Autorica likovnog postava Nikolina Jelavić-Mitrović dočarala je morsku atmosferu, a plavi zidovi, projekcija mora na malom jedru nad glavama posjetitelja te legende i slikovni materijali otisnuti na bijelim trokutastim platnima koja poput jedrilica "plove" izložbom postigli su željeni učinak.

Projekt je okupio velik broj autora i suradnika...

— Predloženu koncepciju realizirao je autorski tim u sastavu Kristina Džin (koordinatorica), Milvana Arko-Pijevac, Đivo Bašić, Borut Kružić, Davor Mandić, Nikša Mendeš, Jasen Mesić, Bojan Pešl i ja, uz stručne suradnike Mithada Kozličića, Velimira Salamona, Zdenka Brusića, Lovorku Čoralić, Stanka Piplovića i Din-ka Zorovića. Uvodnim mislima izložbu

je počastio i akademik Luko Paljetak, a zahvaljujući pomoći akademika Tonka Maroevića našla se tu i Pupačićeva pjesma *More*.

Posebno su naglašene veze Hrvatske sa Španjolskom tijekom raznih povijesnih razdoblja...

— Riječ je prije svega o vezama s Dubrovačkom Republikom i dokumentima koje su izdavali dubrovački konzulati u Barceloni i Palma de Mallorci. Trgovci iz Barcelone i Valencije u Dubrovniku su nazočni od 1341., kad s dubrovačkim trgovcima osnivaju udruženje radi trgovine po Ugarskoj. Autor mnogih radova o dubrovačkom pomorstvu, Josip Luetić, opisao je kako je Španjolska cijenila dubrovačke pomorce i često ih primala u pomorske službe. Neki su Dubrovčani sudjelovali i u velikim otkrićima, a mnogi su odlikovani ili nagrađeni napredovanjem u pomorskim i političkim službama. Od predmeta koji potvrđuju te veze izložena su dva dnevnika posljednjega dubrovačkog konzula u Barceloni, Ignacija Villavechchie.

Koliki je udio naših znanstvenika u razvoju svjetske znanosti o moru i pomorstvu?

— Brojni su hrvatski znanstvenici dali doprinos raspravama o moru i pomorstvu, a neki su zaslužni i za velika

Zavjetna slika iz dubrovačke Crkve Gospe od Milosrđa

otkrića. Dubrovački humanist Benedikt Kotruljević autor je nedavno otkrivenoga prvog svjetskog priručnika o plovidbi *De Navigatione*, napisanog 1464. godine. Dubrovnik se može podičiti još mnogim znanstvenicima, a izdvojili smo Nikolu Sagroevića i Nikolu Nalješkovića, Petra Damjana Ohmučevića, Stjepana Gradića i Ruđera Boškovića, koji su se u razdoblju od 16. do 18. stoljeća bavili problematikom plime i oseke, praktičnim pomorstvom, proračunavanjem volumena broda, upravljanjem brodom s pomoću kormila, te optikom, astronomijom i drugim znanostima važnima za navigaciju.

Dubrovčani su možda najbrojniji, ali cijela je naša obala izdašna znanstvenim uglednicima?

— Šibenčanin Faust Vrančić, jedan od najznačajnijih hrvatskih konstruktora i tehničkih pisaca, projektirao je u 16. st. napravu za čišćenje morskoga dna, preteču današnjih jaružala, zatim brod s otvorenim dnom za odvoz iskopanog materijala te "brod koji može nositi" tj. pojas za spasavanje. Zadraniin Šimun Stratiko živio je na prijelazu 18. u 19. stoljeće, a kao istaknuti pomorski teoretičar bavio se problemima brodogradnje, navigacije i pomorske arhitekture. Andrija Mohorovičić, rodom iz Voloskog kod Opatije, istaknuo se na području meteorologije i seizmologije. Odlučujuću ulogu u početku njegova znanstvenog rada odigralo je mjesto profesora na Nautičkoj školi u Bakru, gdje je 1887. osnovao meteorološku postaju.

Lista zaslužnih znanstvenika mnogo je duža, ali se o njima relativno malo govori i zna. Budući da njihove zasluge u svjetskim razmjerima nipošto nisu zanemarive, vrijedilo bi o njima kvalitetnije izvijestiti domaću i svjetsku javnost. ■

CB Seafaring on the Croatian Adriatic, an exhibition being held at the prestigious Maritime Museum in Barcelona from March 25th to June 30th, is presenting our rich history of seafaring in the best possible way. It is the fruit of the successful culture cooperation between Croatia and the Kingdom of Spain.

Najstariji prijepis povelje kralja Petra Krešimira IV. iz 1069. g., iz koje se vidi kraljeva vlast na obali i otocima